

Iz fundusa stare knjižnice Franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla na Gorici u Livnu : 1502. – 1550. (I dio)

From the stocks of Old library of Franciscan Monastery St. Peter and Paul's at Gorica and in Livno : 1502-1550 (the 1st part)

Ružica Barišić, dipl. komparativist i dipl. bibliotekar
Franjevački muzej i galerija Gorica Livno

Livno, Bosna i Hercegovina

ruzica.barisic@gmail.com

Sažetak

Knjižnica Franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla na Gorici u Livnu ima preko 30.000 knjiga sakupljenih sto pedeset godina. Iako se o knjižnici franjevačkog samostana pisalo u više navrata, njezin fond nikada nije prikazan u cijelosti i tako je ostao skriven od očiju javnosti. Iz bogatog fundusa izdvojen je i obrađen dio građe stare knjižnice tiskan u razdoblju od 1502. do 1550. godine. Riječ je o vrijednim djelima prvih kršćanskih pisaca, djelima crkvenih naučitelja, znamenitih srednjovjekovnih povjesničara, teologa i rimskog pjesnika.

Ključne riječi : *Stare knjige, 16. stoljeće, teologija i filozofija, patrologija, apologetika, homilietika, povijest, rimska književnost, Franjevački samostan na Gorici u Livnu*

Abstract

Library of Franciscan Monastery "St. Peter and Paul's" consists more than 30.000 books collected during 150 years. Although, there was written about Library of Franciscan Monastery a few times, library stocks never shown as a whole and so it was hidden off record. From rich fund a part of stocks from old library was printed in the period from 1502 till 1550. There are notable works by the first christian authors, works by church preceptors, famous Mediaeval historians, theologians and Roman poet.

Keywords : *ancient books, 16th century, theology and philosophy, patristics, apologetic, homiletic, history, Roman literature, Franciscan Monastery at Gorica and in Livno.*

Uvod

Knjižnica Franjevačkog samostana na Gorici u Livnu osnovana je pedesetih godina devetnaestog stoljeća. Stotinu godina kasnije proglašena je kulturnim dobrom i zajedno sa samostanom, svim muzejskim zbirkama, crkvom i starom školom stavljena je pod zaštitu države. Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća knjižnica je automatizirana, fond katalogiziran, a u proteklih deset godina obra-

đen je po suvremenim bibliotečnim standardima. Knjižnica danas posjeduje abecedni i stručni katalog (UDK), te ima tri prostorno odvojene cjeline: Staru knjižnicu (u prizemlju, u tu svrhu posebno opremljenu), Suvremenu knjižnicu (na 1. katu), te odio periodičnih publikacija (na drugom katu).

Radom je obuhvaćen fond stare knjižnice, kojeg čini cca. 2.400 knjiga tiskanih u razdoblju od kraja 15. stoljeća do 1850. godine. Posebice su dobro zastupljene knjige povijedi, brojna teološko-filozofska djela na latinskom, grčkom, talijanskom, njemačkom i francuskom jeziku. Kako je Provincija osnovala filozofsko učilište u Budimu koje počinje djelovati 1699. godine, tako se u knjižnici mogu naći teološko-filozofska djela i na mađarskom jeziku, te po nekoliko djela na hebrejskom, aramejskom, turskom, arapskom i drugim jezicima. Osim toga nalazi se tu mnoštvo rječnika, leksikona, te gramatika latinskog, grčkog, turskog, talijanskog, njemačkog i drugih jezika kojima su se franjevci koristili kako bi savladali te jezike. U knjižnici su zastupljena djela koja se bave liječništvom i medicinom, te medicinske enciklopedije. Ipak najveći je broj knjiga koje pomažu samostanskoj braći u proširivanju njihova znanja iz teologije, filozofije, filologije, a potom i priručnika crkvenog prava i povijesti Crkve. Knjige su različita formata: misali te temeljna djela iz teologije, moralke i filozofije su velikog formata. Ove knjige koristile su se isključivo u knjižnici, ili unutar samostana. Manjeg formata su brevijari, molitvenici i crkveni nauci ili katekizmi, te različiti teološki priručnici koji su zbog svojeg malog formata bili lako nosivi pa su ih franjevci nosili sa sobom na duga putovanja.

Sve knjige iz fundusa stare knjižnice Franjevačkog samostana na Gorici tiskane u 16. stoljeću, njih 34 napisali su strani autori uglavnom na latinskom, i grčkom jeziku, a tiskane su u talijanskim (Venicija, Rim), njemačkim (Frankfurt, Köln), francuskim (Paris, Rothomagi/ Rouen), švicarskim (Basell) i belgijskim (Antwerpen) tiskarama. No, kako je već rečeno, u radu je kronološki obrađen tek dio knjižnog blaga Franjevačkog samostana na Gorici tiskan od 1502. do 1550. godine kako slijedi.

1.

LACTANTIUS, Firmianus

Divinarum institutionum... / Firmianus Lactantius.
– Venetis : Ioannes de Tridino, 1502. – CLX list. : ilustr.
; 30 cm

Prvi list recto jest i naslovna stranica knjige. Autor i na-

slov djela napisani velikim tiskanim slovima pri vrhu prvog lista istaknuti su crvenom bojom (L. Coelii Lactantii. Divinarvm institvitionvm, Adversvs genteis, De falsa religione, libri primi, Praefatio ad Imperatorem Cons. Iznad naslova, crnom tintom, velikim tiskanim slovima stoji: LIBER PRIMVS, a iznad toga rukom je napisano: Pro Bibliotheca SS. Apostol. Petri et Pauli 1855. – Odlomci u knjizi obilježeni su znakom obrnutog slova „D“, a tiskani su crnom bojom. Knjiga je opremljena lijepo ukrašenim, stiliziranim vegetabilnim, antropomorfnim i animalnim inicijalima, različitih dimenzija. Prvi inicijal je znatno veći od ostalih (6,5 x 6,5 cm), te je istaknut crvenom bojom: inicijal M okružen simetrično raspoređenim cvjetićima i lozicom, a u središnjem dijelu simetrično su postavljeni nagi Adam i Eva u rajskom vrtu. – Knjiga je uvezana u polu-tvrdo uvez koji je obložen notnim papirom. Dobro je očuvana, no uz stražnju koricu vidljivi su tragovi crvotočine. Knjiga ima dvije paginacije: u gornjem desnom kutu rimskim znamenkama označeni su listovi, a u donjem desnom kutu nalazi se oznaka arka. – Pri dnu posljednjeg lista verso piše: Diuina opera Lactantii Firmiani & aliorum supradictorum Impressa Venetiis mira arte & diligentia Ioannis de tridino cognominati Tacuinus finiunt. M.cccc. ii. die iii. Ianuarii dominante inclyto principe Leonardo Lauredano. Registrum huius operis. ABCDEFGHIKL-MNOPQRSTV. O(mn)es us(n)t q(ua)terni.

Djelo je tiskano na latinskom jeziku. – 4 °.

UDK 276 Laktancije

2.

STATIUS, Papinius

Statii Sylvae cum Domitii Commentariis... / Statius Papinius. – Venetiis : Petrus Quargenniis Bergomensis, 1508. – 203 lista : ilustr. ; 30 cm

Na prvom listu recto piše: Statii Sylvae cum Domitii Commentariis Et auancii sui Emendationibus. Statii Thebais cum Lactantii Com(m)entariis. Statii Achilleis cum Matura(n)tii Co(mm)entariis. Domitii Alie annotationes. Iznad toga rukom je zapisano: Pro Bibliotheca Livnensi 1865. – Knjiga je ukrašena lijepim antropomorfnim, vegetabilnim i zoomorfnim inicijalima različitih veličina. Na marginama uz tekst nalaze se tiskarske bilješke. – Na dnu šezdesetog lista verso piše: Has easde(m) syluas trece(n) tis locis eme(n)dauit Hieronymus Aua(n)tius Verone(n) sis Artibus ingenuis professus Mccccxxxviii. Quod opus accuratissime Impressit Petrus Bergomensis. M.D.VIII. die.v. Augusti., a na sredini posljednjeg lista verso: Hoc per Petrum de quarengiis Bergomensem Venetiis impressum opus foeliciter explicuit. M.D.VIII.die IX. Augusti. Na samom dnu navedenog lista verso piše: Registvm hvivs operis (a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, x, y, z, te latinskim oznakama za kratice &-et, con, com, cum.. i (R) Registrum... – Knjiga ima dvostruku paginaciju: listovi su označeni arapskim znamenkama u gornjem desnom kutu, a u donjem desnom kutu je oznaka arka. – Knjiga je tvrdo uvezana i obložena svinjskom kožom. Uz hrbat, ali i u samoj knjizi, vidljivi su tragovi crvotočine, a hrbat je oštećen. – Stvarni hrptni naslov (rukom napisan) : Statii Papini Opera cum inter. Domitii Calderini. 1508. Pri

dnu hrpta je sačuvana stara oznaka: 367.

Djelo je tiskano na latinskom jeziku s Domicijevim komentarom. – 4 °.

UDK 821.14'02=124

3.

LACTANTIUS, Firmianus

Divinarum institutionum Libri septem / L. Coelius Firmianus Lactantius. – Venetiis : Aldus et Andrea Socer, 1515. – [16], 348, [12] listova ; 17 cm

Knjiga je tvrdo uvezana, a korice su obložene svinjskom kožom. Obnovljena je i zaštićena u Državnom arhivu u Splitu 2008. Tom prigodom su iz dotadašnjeg uveza izvađeni i obnovljeni fragmenti gramatike latinskog jezika, te fragmenti liturgijskog kalendara. – Knjiga je uvezana zajedno s Tertulijanovom Apologeticus adversus gentes, S IX-382. – Bilješke pisane rukom na marginama uz tekst mogu se naći do 48. lista. – Knjiga nije iluminirana i nema inicijala. – Na nasl. str. piše: L. Coelii Lactantii Firmiani diuinarum institutionum Libri septem. De ira Dei, Liber I, De opificio Dei, Liber I, Epitome in libros suos liber acephalos. Phoenix. Carmen de Dominica Resurrectione. Ispod naslova nalazi se tipografski znaki Alda Manuzija (tiskar). Manuzi ga je prvi put upotrijebio 1502, a preuzet je sa sesteracija rimskog cara Vespazijana – okomito položeno sidro oko kojeg je spiralno omotana riba s natpisom ALDUS. – Tumačenje grčkih riječi u djelima načinio je i prikazao po arcima Marcus Musurus (od 349 lista recto do 355 lista verso). – Osim arapske paginacije koja se nalazi u gornjem desnom kutu, knjiga ima i oznake arka u donjem desnom kutu, a navedeni su i kao registar pri dnu 359. lista recto: aa bb, a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y. Omnes sunt quaterinones <i.e.>quaterniones. Nešto niže stoji: Venetiis in Aedibus Aldi, et Andreae Soceri. Mense Aprili M.D.XV.

Knjiga je tiskana na latinskom jeziku, kurzivnom latini-com. – m8°

UDK 276 Laktancije

4.

TERTULLIANUS, Q. Septimus Florens

Apologeticus adversus gentes / Q. Septimus Florens Tertullianus. – Venetiis : Aldus et Andrea Socer, 1515. – *2, [2], 48 listova ; 17 cm

Knjiga je adligat uz Laktancijevo djelo Divinarum institutionum libri septem, S IX-381. Obnovljena je u Državnom arhivu u Splitu 2008. – Knjiga nije iluminirana i nema inicijala. – Na početnom listu recto ispod autorova imena (Tertvllianvs) nalazi se tipografski znak Alda Manuzija: okomito položeno sidro oko kojeg je spiralno omotana riba s natpisom ALDUS. Isti znak nalazi se i na 48. listu verso. – Na prvom listu recto piše: Q. Septimii Florentis Tertvlliani Apologeticvs adversvs gentes. De Ignorantia – Osim arapske paginacije listova u gornjem desnom kutu knjiga ima i oznake arka u donjem desnom kutu: AA BB CC D.D. EE FF. Omnes sunt quaterniones, praeter *duer-nionem. – Na dnu 48. lista recto stoji: Venetiis in Aedibus

Aldi, et Andreae Soceri. Mense Aprili M.D.XV.

Knjiga je tiskana na latinskom jeziku, kurzivnom latini-com. – m8°

UDK 276 Tertulijan

5.

AGATHYUS

De Bello Gotthorum et aliis peregrinis historiis / Agathys ; e graeco in latinum tradit Christophorus Persona. – Romae : Apud Iacobum Mazochium, 1516. – [S. p.] : ilustr. ; 28 cm

Na naslovnoj stranici crvenom bojom piše: Agathys De Bello Gotthorum Et aliis Peregrinis Historiis per Christophorum Persona Romanum Priorem Sa(n)ctae Balbinae e Graeco in Latinum traductus. Ispod naslova prikazan je plosnati križić, a nešto niže stoji: Cum solito Priuilegio Pontificio, a odmah ispod toga rukom je napisano: Ex libris Fr(atris) Gregorii Lozić a Kupris. Nunc emi pro Bibliotheca Livnensi 1861. – Svaka od pet knjiga počinje stiliziranim vegetabilnim inicijalom iste veličine. – Knjiga je uvezana, vjerojatno kasnije, u meki karton koji je obložen svinjskom kožom. Korice su odvojene od knjige pa su na hrptu vidljivi dijelovi nekog starijeg latinskog teksta kojim su učvršćena dva dodana lista. Vodeni znak vidi se na sredini drugog lista: patka? u sredini kruga. Unutar knjige uz hrbat vidljivi su tragovi crvotočine. Na marginama nalaze se tiskarske bilješke. – Knjiga nije paginirana, a u donjem desnom kutu ima oznaku arka. – Na posljednjem listu verso piše: Registrum huius Operis: A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M. O(mn)es sunt terni/preter.M.q(uo)d' e(st) quaterno. Impraesum Romae apud Iacobum Mazochium Romanae Academiae Bibliopo. Anno.M.D.XVI. Die.XXIX. Mensis Februarii. Triumphante Diuo Leone X.Pontifice Maximo. Anno eius Tertio. Ispod teksta nalazi se znak tiskara: u pravokutniku na crnoj podlozi, s bijelim obrubom, okomito je položen nadbiskupski križ (crux gemina, dvostruki križ) koji je oslonjen na vodoravnu crtu na čijim su krajevima upisani inicijali I. M. – Na hrptu je rukom napisan naslov i godina izdanja, a vide se i tragovi naljepnice sa starom oznakom.

Riječ je o prvom izdanju Agacijeva djela tiskanog na latinskom jeziku. – lex8°.

UDK 94(4)

6.

SABELLICUS, Marcus Antonius Coccius

Rapsodiae historiarum Enneadarum / Marcus Antonius Coccius Sabellicus. – Parisiis : In aedibus Ascensianis, 1516-1517. – [Vlastita paginacija] : ilustr. ; 32 cm

Knjiga je opremljena doista lijepim, stiliziranim, vegetabilnim, zoomorfnim i antropomorfnim inicijalima različitih dimenzija. Ista ilustracija (kompozicijski veoma lijepa) nalazi se na naslovnim stranicama oba sveska. U centralnom dijelu kompozicije je prikaz tiskarskog stroja s tiskarima u radu. U gornjem dijelu, na tiskarskom stroju, crvenom bojom je napisano: Presu(m) Asce(n)sianu(m), a u podnožju se nalazi monogram tiskara. – Stvarni naslov obaju sveska glasi: Rapsodiae historiarum Enneadum

Marci Antonii Coccii Sabellici ab orbe condito Pars prima quinque complectens Enneades: premissis earunden Repertoriis auctis et recognitis ab Ascensio cum authoris Epitomis. Posterior pars eiusdem Rapsodiae Historiarum M. Antonii Coccii Sabellici continens sex Enneades reliquas cum earundem Repertoriis et Epitomis. – Oba sveska zajedno su uvezana u tvrdi uvez, korice su drvene presvučene kožom, vidljiva su oštećenja na vrhu i pri dnu hrbata i tragovi crvotočine. – Stv. hrpt. nasl.: Historiae Marci Sabellici utisnut je u lijepom stiliziranom pravokutniku načinjenom puncom na hrptu, a nešto niže nalazi se st. oz. 44. – Na marginama uz tekst nalaze se tiskarske, a mogu se naći i rukom pisane, bilješke.

Pars prima : Quinque complectens Enneades. – 1516.

U knjizi su označeni arci: ā i-vi, ē i-vi, a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q. R.S.T.V.X.Y.Z. Et. Con. Rum. – Na nasl. listu recto rukom je napisano: Ex libris Steph. Szathvari 1655., a na istom listu verso drugom rukom je zapisano: Iste liber pertinet ad usum R. P. fra Mattei ab Derventa Bosnensis Presidentis Budensi Anno 1666. Potom je drugom rukom dodano: Librum hunc ex Hungaria attuli et emi 1834. fr. Gregorius Lozić, manu propria. – Na posljednjem listu recto stoji: Enneadis Quintae Finis. Rursus in aedibus Ascensianis ad Nonas Noueb. Anno pietatis christianae.M.D.XVI.

Posterior pars : Continens sex Enneades. – 1517.

U knjizi su označeni arci: āā i-vi, ēē i-v, aa.bb.cc.dd.ee.ff.gg.hh.ii.kk.ll.mm.nn.oo.pp.qq.rr.ss.tt.vv.xx.yy.zz. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX. – Na dnu posljednjeg lista verso, tiskar je zabilježio: Rapsodia Historiarum ab orbe condito in Annum usque salutis nostrum. M.D.III. Optatum iterum recepit finem in aedibus Ascensianis: Ad Idus Februarias. Anni ad calculum Romanum M.D.XVII.

Latinski jezik. – 4°.

UDK 94(100)

7.

PELBARTUS de Themeswar, [Le P. (O.F.M.)]

[Pomerium sermonum De sanctis : pars estualis] ; De tempore : pars estualis / Pelbartus de Themeswar. – Rothomagi : Petrus Olivier ; 1521. – [Vlastita paginacija] : ilustr. ; 16 cm

Knjiga je ukrašena stiliziranim vegetabilnim i zoomorfnim inicijalima različitih dimenzija. Pisana je goticom, a tiskana u dva stupca po 45 redaka u stupcu. – Odlomci u knjizi obilježeni su znakom obrnutog slova „D“ tiskani su crnom bojom. – Na listu Ggg ii verso, prvog sveska, u kolofonu stoji: Pomerium sermonum salutiferrimoru(m) de s(an)

ctis Estiuali rpe(tempore) celebra(n)dis p(er) Religiosu(m) et deuotu(m) Patre(m)/diuinar(um) litterar(um) professore(m) profundu(m) fratre(m) Pelbartu(m) de Themes(r)var Ordinis Minor(um) de Obserua(n)tia accommodatissime (con)glomeratu(m). Imp(re)ssu(m) Rothomagi p(er) magistru(m) Petru(m) Oliuier p(ro) Honesto viro Francisco regnault. Anno d(om)ini vicesimoprimum supra milesimu(m) (?) quige(n)tesimu(m) die vero qui(n)ta mensis Aprilis. – Knjiga je tvrdo uvezana, zasigurno kasnije, a korice su obložene kožom. Prvih nekoliko listova knjige su lijepljeni uz hrbat i vanjsku marginu. Uz hrbat su vidljiva oštećenja i tragovi crvotočine. Dva sveska uvezana su zajedno.

[De sanctis : pars estiualis]. – 1521.

Početak knjige je oštećen, počinje s XX. govorom, a iza XXI. govora uvezan je jedan list XVII. govora. – Na poledini posljednjeg lista verso (arak Ggg.) piše: Registrum huius partis. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. X. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Ss. Tt. Uu. Xx. Aaa. Bbb. Ccc. Ddd. Eee. Fff. Ggg. Hhh. AB. Omnes sunt quaterni: preter. Fff. Et Ggg. qui su(n)t triterni.

De tempore : pars estiualis. – [s. a.].

Knjizi nedostaju LXXIX. i LXXX.govor. – Na sporednoj nasl. str. nalazi se znak François-a Regnault-a: U pravokutniku, među simetrično postavljena stabla akantusa, u središnjem dijelu, smješten je slon kojemu je na leđima s dva remena pričvršćen grb – znak kuće Regault. Grb je u obliku utvrde s dvije simetrične kule. U središnjem dijelu utvrde je monogram FR, a na sredini krova okomito su položena dva križa: Petrov? na čijem vrhu se nalazi križ u kombinaciji sa slovom X. – Na nasl. str. iznad naslova rukom je napisano: Ad usu(m) fr(atr)is Martini Bielavich, a na listu ispred prve str. teksta: Pertinet ad Bibliothecam Sti. Joannis Bapt. Sutischae. – Knjiga ima folijsku paginaciju: AAA BBB. aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm nnn ooo ppp qqq rrr sss ttt www xxx yyy zzz te latinskim oznakama za kratice con, com, cum.. i (R) Registrum..., AAA, BBB, a dalje nedostaju listovi. Knjiga završava XXII. tjednom nakon Duhova ili kako piše na posljednjem listu verso: D(om)inica xxii. post pentheco(stes).

Knjiga je tiskana goricom? na latinskom jeziku. – m8°.

UDK 252

8.

AMBROSIIUS

Omnia opera / Ambrosius. – Basilea : Ioan(nes) Frob(enius), Apud Inclytam Basileam, 1527. – 2. sv. : ilustr. ; 34 cm

Knjiga je uvezana u 2 sv. s tim da su tom. 1.-3. uvezani

zajedno, a 4. zasebno. Drvene korice obložene kožom bogato su ukrašene slijepim tiskom. Ukrase prednjih korica tvore pravokutnici: u središnjem pravokutnom okviru od stiliziranog pletera smješten je mrežasti ornament s lili-ljanim u sredini. Uz vanjski rub je pravokutnik ukrašen košutama u trku, stiliziranim lozicama i listićima. Otišak na koricama je slabo vidljiv i izlisan od česte uporabe. Ukrašen stražnjih korica čini središnji pravokutnik uokviren stiliziranim pleterom unutar kojeg su postavljena dva križa: Grčki (crux immissa, crux quadrata) i Andrijin križ (crux decussata). Krajnje točke Grčkog križa povezane su u romb istovremeno tvoreći četiri manja pravokutnika s upisanim Andrijinim križevima. Vanjski pravokutnik ukrašen je stiliziranim cvjetićima i lozicama. Na koricama se nalaze metalne kopče koje su za stražnju koricu pričvršćene kožom i dobro su očuvane. Na nutarnju stranu prednje korice oba sv. zalijepljena je naljepnica: u kružnici figuralno vegetabilni prikaz ispod koje je natpis na vrpici: Jos: Joh: Oberhueber. Je li riječ o ex-librisu? – Uz hrbat i u knjigama vidljivi su tragovi crvotočine. Na hrptu je rukom napisan autor, naslov i broj sveska, te st. oz. 3702 (tom.1-3) i 3701 (tom 4). Vidljivi su i tragovi prethodnih naljepnica na hrptu. – Obje knjige su opremljene veoma lijepim antropomorfnim, zoomorfnim i vegetabilnim inicijalima različitih dimenzija, te pravokutnim kompozicijskim ilustracijama. – Odlomci u knjigama obilježeni su znakom obrnutog slova „P“ u crnoj boji. – Na marginama sva četiri sveska nalaze se brojne tiskarske bilješke.

Tom. 1 : Officia episcopi. – [1527]. – [24], 276 str.

Na naslovnoj stranici prvog sveska piše: Divi Ambrosii episcopi mediolanensis omnia opera, per eruditos uiros, ex accurata diuersorum codicum collatione emendata, Graecis quae uel aberant, uel erant corruptissima plerisque in locis feliciter restitutis, in quatuor ordines digesta, quorum primus habet mores, secundus pugnas aduersus haereticos, tertius orationes, epistolas, & conciones ad populum, Quartus explanationes uoluminum ueteris & noui testamenti. Ispod naslova: Inspice lector & comperies alium Ambrosium quam antehac habuisti. Nešto niže je znak tiskara: Okomito postavljen štap čvrsto drže lijeva i desna ruka (dvije osobe) na čijem vrhu stoji ptica (kljunom okrenuta lijevoj zmiји), oko štapa su simetrično isprepletene dvije okrunjene zmiје s natpisom Ioan(nes) Frob(enius). Ispod znaka piše: Apud Inclytam Basileam. An. M. D. XXVII. Isti znak nalazi se na posljednjem listu verso, bez ikakvih natpisa. – Na nasl. str. rukom je napisano: Loui(?) Capucinam oeniponti. – Osim arapske paginacije stranica u gornjem desnom kutu, knjiga ima i oznake arka u donjem desnom kutu: AA, ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ svi u četvrtini, osim VY i Z u petini (1-5). – Uočene su dvije tiskarske pogreške u arapskoj paginaciji : iza str. 266 slijedi 277, umjesto 267., te iza 274 slijedi 276, umjesto 275. stranice. – Na dnu posljednje str. teksta Piše: Operum Ambrosii Primi Tomi Finis.

Tom. 2 : Pugnae : ea quae pertinent ad confutationem haereticorum ac gentium. – 1527. – 250 str.

Naslov na naslovnoj strani glasi: Divi Ambrosii Opervm tomvs secvndvs Pvgnas continens, hoc est, ea quae pertinent ad confutationem haereticorum ac Gentium. Niže naslova nalazi se tiskarev znak bez ikakvih podataka. Knjiga ima dvostruku paginaciju: arapsku u gornjem desnom kutu, te oznaku arka u donjem desnom kutu u donjem desnom kutu je oznaka arka: a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z svi u četvrtini. – Pri dnu posljednje str. teksta piše: Operum Diui Ambrosii Secundi Tomi Finis.

Tom. 3 : Orationes, epistolae et sermones ad populum habitae. – 1527. – 410 str.

Na naslovnoj strani piše: Opervm Divi Ambrosii Episcopi mediolanensis, tomus Tertius, continens orationes, epistolas & sermones ad populum habitos. Ispod naslova je tiskarev znak bez ikakvih natpisa. Osim arapske paginacije (gornji desni kut) u donjem desnom kutu su oznake arka: Aa Bb Cc D.d. Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz; AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL, svi u četvrtini, osim LL u petini (1-5). – Ispod teksta na posljednjoj str. teksta piše: Operum Diui Ambrosii Mediolanensis Episcopi. Tertii Tomi Finis, a na posljednjem listu verso je tiskarev znak bez natpisa.

Tom. 4 : Explanations, hoc est ea quae faciunt ad interpretationem divinarum scripturarum Veteris testamenti, denique Novi. – 1527. – 1015 str., [8] listova.

Na naslovnoj strani piše: Divi Ambrosii episcopi mediolanensis opervm tomus Quartus, continens explanaciones hoc est ea quae faciunt ad interpretationem diuinarum scripturarum, ueteris testamenti, denique noui. – Ispod naslova je znak tiskara bez ikakvih podataka. – Na nasl. str. rukom je napisano: Loui(?) Capucinam oeniponti. – Odlomci u knjizi (od 594. str.) označeni su obrnutim slovom „P“ u crnoj boji. – Knjiga ima dvostruku paginaciju, arapskim znamenkama označene su stranice u gornjem desnom kutu, te oznake arka u donjem desnom kutu. – Pri dnu posljednje str. teksta piše: Divi Ambrosii Mediolanensis Episcopi Tomi Quarti Finis. Basileae Apvd Ioannem Frobenivm mense avgusto anno M. D. XXVII. – Na posljednjem listu recto stoji: Index ternionum AA. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Abcdefghiklmnopqrstux. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL. Omnes terniones, exceptis V Y Z LL quaternionibus. Omnes sunt terniones, praeter Bbb duerniones & Ll p quaternionem. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg

Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Www Xxx Yyy Zzz. A b c d e f g h i k l m n o p q. Omnes sunt terniones, praeter Bbb duerniones & Ll p quaternionem. – Na posljednjem listu verso nalazi se znak tiskara Frobenius-a.

Knjiga je tiskana na latinskom jeziku, latinicom, no u tekstu ima grčkih riječi napisanih grčkim alfabetom. – 4°.

UDK 276 Ambrozije

9.

CARTHUSIANUS, Dionyssius

Liber de quatuor hominis novissimis / Dionysii Carthusiani. – Coloniae : Opera & impensa Melchioris Novesiani, 1535. – 5, [3], 224 lista : ilustr. ; 15 cm

Knjiga je ukrašena lijepim figuralnim inicijalima različitih veličina, te jednom simetričnom antropo-zoomorfnom kompozicijom, naslovna stranica je bogato ilustrirana (simetrična kompozicija novozavjetna ikonografija – u donjem dijelu Poklonstvo kraljeva i pastira). – Svaki naslov unutar knjige označen je obrnutim slovom „D“ u crnoj boji. Na marginama uz tekst nalaze se tiskarske bilješke. Od fol.20 do fol.42 crvotočinom je oštećena gornja margina. – Poglavlja u knjizi obilježena su obrnutim slovom „D“ u crnoj boji. – Knjiga je tvrdo uvezana i obložena svinjskom kožom, a na hrptu je rukom napisano: D. Dionisii Carthusian. – Na naslovnoj str. piše: D.Dionysii Carthusiani Liber utilissimus de q(ua)tuor hominis nouissimis. Nempe I. Morte. II. Iudicio. III. Inferni poenis. IIII. Gaudiis coeli. Eiusdem item. Colloquium de particulari iudicio animarum. Modus optimus subueniendi, tu(m) in extremis vitae, tum in purgatorio animabus. Nu(n)c primu(m) excusa. Coloniae, Opera & impensa Melchioris Nouesiani. Anno domini M. D. XXXV. Mense Ianuario. – U gornjem desnom kutu arapskim brojkama označeni su listovi (fol.1...), a u donjem desnom kutu su oznake arka kojima prethodi pet paginirah listova : 1-5, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, a b c d e., svi u petini. – Na desnoj margini drugog lista recto, rukom je napisano u 19. st.: P(ater) Philip Rimac Bibliotheca Livnensi.

Latinski jezik. – m8°.

UDK 236

10.

HANAPUS, Nicolaus

Virtutum vitiorumque exempla ex universo utriusque legis promptuario decerpta / Nicolaus Hanapus. – Venetis : Ioannes Patavinus & Venturio Roffinellis, 1537. – [5] str., 319 listova : ilustr. ; 11 cm

Naslovna strana je ilustrirana (Novozavjetna simbolička – Isus i Samaritanka). Uz ilustraciju stoji natpis: Qui biberit ex hac aqua, non sitiet in aeternum. – Na marginama uz tekst nalaze se tiskarske bilješke. Naslov s naslovne str. prenosi se u cijelosti: Virtvtvm vitiorvmq ve exempla,ex vniuerso vtriusq(ue) legis promptuario decerpta per Reueren(dum) Dominum D. Nicolaum Hanapum Almi ordinis Praedicatoru(m), Patriarcha(m) olim

Hierosolymitanu(m), nunc tertio post alias im pressiones, duob(us) antiq(ui)ssimis exe(m)plaribus reformata, Quibus et & Authoris p(ro)haemiu(m), & Alphabeticus materieru(m) ordo accesserunt. Na dnu str. ispod ilustracije: Sub signo Putei. MDXXXVII.– Uvez je tvrdi, korice su obložene svinjskom kožom, a na hrptu su vidljivi tragovi crvotočine. – Pored arapske paginacije listova (gornji desni kut), knjiga ima i slovčano brojčanu oznaku arka u donjem desnom kutu: A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, &, AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ, svi u četvrtini osim A u šestini (i-vi). – Na prvom listu verso rukom je napisano: Ex libris Nicolai Franić. Nečitke bilješke pisane rukom, latinskim jezikom, vide se na donjim marginama slijedećih listova: 120 verso, 171 recto i verso, 172 recto, 184 verso, 185 recto, 210 verso, 228 recto i verso, 229 verso, 237 recto i verso, 243 verso, 258 verso, 259 recto. Sve bilješke pisane su istim rukom i tintom. – pri dnu posljednjeg lista verso piše: Venetiis per Ioannem Patauinum & Venturinum Roffinellis. M.D.XXXVII.

Latinski jezik. – 16°.

UDK 242

11.

AUGUSTINUS, Aurelius

[Meditationum. Soliloquia. Manuale de Verbo Dei] / Aurelius Augustinus. – Venetiis : Apud Ioannem Patavinum, 1542. – 2 - 160 list. : ilustr. ; 10 cm

Knjizi nedostaju naslovna strana i prvi list, pa samim tim i naslov. Podijeljena je u tri tematske cjeline, svaka cjelina ima vlastiti naslov koji glase: I. Divi Avrelii Avgvstini Hipponensis Episcopi Meditationum. Liber Vnus. II. Divi Avrelii Avgvstini Hipponensis Episcopi Soliloquia. III. Divi Avgvstini Episcopi Hipponensis, Manuale de verbo Dei, quo sopita coelestis desiderii memoria renouetur. Praefatio. – Svaka od navedenih knjiga ukrašena je s jednim zoomorfnim, odnosno antropomorfnim inicijalom. – Uvez je tvrdi, korice su obložene svinjskom kožom, a hrbat dezeniranim papirom. Korice i uvez su jako uništene crvotočinom, a hrbat je dobrim dijelom poderan. Pri vrhu hrpta vidi se naljepnica na kojoj je rukom napisano: Augustini. Soliloq. – Knjiga je uvezana zajedno s Gersonovom Libellus de imitatione Christi, S X-180. – U gornjem desnom kutu arapskim brojkama označeni su listovi, a u donjem desnom kutu su oznake arka: A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V (svi u četvrtini i-iiii). – Na posljednjem listu recto, u kolofonu, piše: Venetiis per Ioannem Patauinum. Anno Domini. M D XXXXII.

Latinski jezik. – 16°.

UDK 276 Augustin

12.

GERSON, Joannes

Libellus de imitatione Christi / qui dicitur Joannis Gerson. – Venetiis : Per Venturinum Roffinellum, 1542. – 143 list. : ilustr. ; 10 cm

Naslovna stranica je ilustrirana (novozavjetna ikonografija – Krist na križu), iznad ilustracije piše: Libellus De

imitatione Christi qvi dicitvr Ioannis Gerson. Knjiga je opremljena s četiri stilizirana vegetabilno-zoomorfna inicijala. – Uvez je tvrdi, korice su obložene svinjskom kožom, a hrbat dezeniranim papirom. Korice i hrbat su jako oštećeni (crvotočinom). Knjiga je adligat uz Augustinov Meditationum..., S X-180. – Listovi su paginirani arapskim brojkama (gornji desni kut), a u donjem desnom kutu su oznake arka A B C D E F G H I K L M N O P Q R S (svi u četvrtini i-iiii). Ispred svake oznake arka piše Gerson, a na posljednjem listu verso u kolofonu piše: Quamuis iste libellus dicatur Ioannis Gerson : author t(ame)n ipsius fuit Thomas de kempis Canonicus Regularis. Venetiis per Vanturinum Roffinellum anno ab incarnatione M D XLII.

Latinski jezik. – 16°.

UDK 242

13.

EUSEBIUS, Pamphilus

Euangelikes progaraskeues : bib. pentekaideka = Evangelicae praeparationes : Lib. XV ; Euangelikes apodeikseos : biblia deka = Evangelicae demonstrationis : Lib. X. / Eusebius Pamphilus. – Lutetiae : Ex officina Rob. Stephani, 1544-1545. – 499, 319, [2] str. : ilustr. ; 34 cm

Knjiga je dobro očuvana, uvezana u tvrdi karton obložen kožom. Prednja i stražnja korica ukrašene su pravokutnim bordurama. U središnjem dijelu unutarnjeg pravokutnika zlatotiskom je otisnuta kružnica s vegetabilnom kompozicijom, a na kutovima stilizirani ljljani? – Na kutovima su vidljiva blaga oštećenja. Pri dnu unutarnje strane prednje korice, te sve od 13. str. knjige vidljivi su tragovi crvotočine. – Dvije knjige uvezane su zajedno. Na naslovnim stranama oba sveska, ispod naslova, prikazan je tipografski znak kojeg predstavlja vegetabilno-zoomorfna spirala: oko uspravno postavljenog štapa (nalik koplju?) izmjenice su spiralno omotane vitica s lišćem i zmajolika zmija. Ilustrirane su prve stranice knjiga (pravokutnim vegetabilno-antropomorfnim i vegetabilno-zoomorfnim kompozicijama), te posljednji list verso druge knjige figurativnim prikazom koji oslikava natpis u crtežu: lik starijeg bosonogog, bradatog muškarca ogrnutog u antičku togu, stoji u podnožju drveta kaži prsta usmjerenog prema natpisu unutar vrpce ovijene oko grana drveta: ALTUM SAPE-RE NOLI. Drvo istaknuta korijena obraslo je lišćem. Dio graničica skupa s lišćem otpada na tlo dok je dio zacijeljen zavojima omatanim oko grana. Također, opremljena je lijepim stiliziranim antropomorfnim, zoomorfnim i vegetabilnim inicijalima grčkog alfabeta. – Knjiga je tiskana na grčkom jeziku, grčkim pismom. – Naslov i impresum napisani su na grčkom i latinskom jeziku: ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΡΟΓΑΡΑΣΚΕΥΗΣ. BIB. ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑ. Eusebii Pamphili Euangelicae praeparationis. Lib. XV. Ex Bibliotheca Regia. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ *ΓΑΜΦΙΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ. ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ. Eusebii Pamphili Euangelicae demonstrationis. Lib. X. Ex Bibliotheca Regia. – Na 2. str. ispod grčkog (Euzebijeva) teksta otisnuta su dva pečata: ovalni (crnom tintom: A M.N. Muzeum Konyvtarabol) i pravokutni (plavom tintom: MASODLAT A M.N. Muzeumi...)

što upućuje na raniju pripadnost navedenom muzeju. Na posljednjem listu recto napisano je: *Excudebat Robertvs Stephanvs Typographvs Regivs Lvtetiae Parisiorvm, An. M.D.XLVI, cal. April.* – Osim arapske paginacije stranica u gornjim kutovima, knjiga ima oznake arka u donjem desnom kutu (knj.prva): a. b. c. d. e. f. g. h. i. Iz. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. Izl. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. svi u četvrtini osim tt u trećini (i-iii), te (knj.druga): Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Klz. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Ss. Tt. Vv. Xx. Yy. Zz., AAa. BBb. CCc. DDd, svi u četvrtini osim DDd u trećini (i-iii).

*Tiskarska pogreška treba pisati ΠΑΜΦΙΛΟΥ. – Djelo je tiskano na grčkom jeziku, grčkim pismom (kurzivom). – 4°.

UDK 276 Euzebije

14.

CANTUARIENSIS, Anselmus

Omnia [opuscula] / Anselmus Cantuariensis. – Venetiis : Ad signum Spei, 1549. – [16] str., 231, 159 listova : ilustr. ; 21 cm

Knjiga je uvezana samo kožom i dobro je očuvana. Na koricama su vidljivi tragovi kožnih vezica, a hrbat je obložen s nešto debljom kožom i na njemu su zapaženi tragovi crvotočine. – Sa svake strane naslova nalazi se po jedan vodoravno položen stilizirani bršljanov listić, te jedan ispod naslova koji je položen okomito. – Na naslovnoj strani ispod naslova *Omnia* piše: *D. Anselmi Cantuariensis archiepiscopi theologorum omnium svi temporis facile principis opuscula: Cum luculentissimis eiusdem in aliquot euangelia enarrationibus, Antonij Democharis Ressonaei industria nunc primum restituta.* Ispod naslova otisnuta je zvjezdica iza koje stoji: *Catalogum omnium pagina quinta demonstrat.* – Na dnu naslovne stranice, iznad impresuma, je tipografski znak Nade sa sljedećim natpisom: *Beatus vir, cuius est Dominus spes eius: et non respexit in vanitates, et insanias falsas.* – Hrptni naslov napisan je rukom i glasi: *D. Anselmi Op(er)a om.* – Knjiga je opremljena lijepim antropomorfnim, vegetabilnim i animalnim inicijalima (...novozavjetna simbolika: tetramorf). Tiskana je u dva stupca po 48 redaka u svakom stupcu. – Na marginama se nalaze tiskarske bilješke. – Knjige imaju dvostruku paginaciju. Osim arapskih paginacija listova u gornjem desnom kutu, knjige imaju i oznake arka u donjem desnom kutu: *1-4, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb, Cc Dd. Ee Ff. – Svi u četvrtini. – Na listu T recto rukom je napisano: *figuraliter legendum puto, a na listu V4 recto na lijevoj margini, istim rukopisom i tintom, postoji zapis ali je tekst nečitak. Bilješka se nalazi i na 198. listu recto: upućuje na pogrešno otisnutu znamenku; te: A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V, također svi u četvrtini.

Knjiga je tiskana na latinskom jeziku. – 8°.

UDK 2

15.

HIBERNICUS, Thoma

Flores omnium fere doctorum, qui super Sacris Literis conscripserunt... / a Thoma Hibernico miro ordine collecti. – Venetiis : Ad signum Spei, 1550. – [8], 542 lista : ilustr. ; 12 cm

Uvez je drveni obložen kožom s dvije kožne trakice koje se završavaju s mjednim kopčama. Korice su ukrašene pravokutnim okvirima u čije središte je postavljen Andrijin križ (crux decussata), na hrptu se vide tragovi ranijih naljepnica. S vanjske strane hrpta, te uz stražnju koricu vide se tragovi crvotočine, inače je knjiga dobro očuvana. Prilikom uvezivanja knjige gornja margina je previše obrezana, te mjestimice nedostaju paginacije i nadnaslovi (listovi 65-67, 69). – Na sredinu prvog lista recto pečatnjakom je otisnut biskupski grb, isti je otisnut i na naslovnoj strani. Vidljivi su tragovi crvotočine na hrptu s vanjske strane i uz stražnju koricu, no knjiga je dobro očuvana. – Na naslovnoj strani knjige piše: *Flores omnium fere doctorum, qui super Sacris Literis conscripserunt et quorundam aliorum doctissimorum, a Thoma Hibernico miro ordine collecti.* *Nomina vero auctorum ex quibus haec omnia excerpta sunt, sequens pagella indicat.* Ispod naslova u uokvirenom pravokutniku je tipografski znak Nade oko kojega je natpis: *Beatus vir, cuius est dominus spes eius, et no(n) respexit in uanitates, et insanias falsas.* Pri dnu stranice je impresum: *Venetiis Ad Signum Spei M D L*, a nešto niže nečitkim rukopismo napisano: *Ex Libris...?* – Knjiga je ukrašena s dva inicijala. Prvi inicijal jest tetramorf – simbol četvorice evanđelisti, nastao na temelju viđenja proroka Ezekijela, Izaije i Apokalipse, gdje je Matej predstavljen kao krilati čovjek, Marko kao krilati lav, Luka kao krilati vol i Ivan kao orao. – U knjizi su zastupljene dvije vrste paginacija. Arapskim znamenkama paginirani su listovi u gornjem desnom kutu, u donjem desnom kutu su oznake arka: a, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz, Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy svi u četvrtini. Uočene su tiskarske pogreške u oznakama araka: M iza kojeg slijedi 2m, 3m umjesto M2, M3, potom Dd3 iza kojeg slijedi A4 umjesto Dd4, te u arku Mm iza Mm2 slijedi mM3 i mM4, umjesto Mm3 i Mm4.

Djelo je tiskano na latinskom jeziku. – 16°.

**